

Plan for Protection of Environment for the years 2011-2015 (25.05.2011), Concept of Preserving of Biological Diversity of Ukraine (12.05.1997), National Program for Creating the National Environmental Network of Ukraine for the Years 2000-2015 (21.09.2000), Program for the Prospective Development of Reserve Affair in Ukraine "Reserve Parks" (22.09.1994), Concept of the National Program for Preserving the Biodiversity for the years 2005-2025 (22.09.2004). As a result of analysing the strategic documents and the process of their adoption, the following conclusions were made:

1) *Main Principles (Strategy) of the National Environmental Policy of Ukraine for the Period until the Year 2020 (which inter alia defines the strategic principles of preserving the rare and endangered species of wild animals) does not have an up-to-date implementation mechanism – National Action Plan for Protection of Environment (the latest was adopted until 2015), which is an obstacle to its implementation and requires from the Government of Ukraine the actions and decisions to be taken as soon as possible;*

2) *the provisions of the considered strategic documents of the national environmental policy of a special nature and their concepts evidence the repeated attempts of the government to adopt in Ukraine at the national level the conceptual bases and priorities with respect to preserving rare and endangered species of wild animals in the interconnection with preservation of their environmental conditions. However, none of these documents have been adopted in Ukraine as of now and thus, we may state that there are no national strategic priorities specifically in this respect, which in author's view needs to be changed and requires the government to act as quickly as possible;*

3) *the described process of preparation and adoption in independent Ukraine of strategic documents of the state environmental policy of a special nature and their conceptions allows to make a conclusion on lack of its efficiency due to the absence of a clear vision of the governmental authorities in this regard, as well as, due to inconsistency, absence of complete logical result with respect to the decisions of such governmental authorities, failure to ensure the logical and insufficient logical and uninterrupted strategic development, programming, planning, which requires changing approach thereto.*

Key words: *strategic principles, National Environmental Policy, rare and endangered species of wild animals, biodiversity.*

УДК 347.96

Д. В. ГОНЧАР,
аспірант

ІНСТИТУТ АДВОКАТУРИ ЯК ГАРАНТІЯ ПРАВА НА ОТРИМАННЯ КВАЛІФІКОВАНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

У статті досліджуються питання щодо ролі і місця інституту адвокатури в правозахисній системі України в процесі реалізації особою конституційного права на кваліфіковану юридичну допомогу. Автор розглядає інститут адвокатури як суб'єкт захисту прав особи в правозахисному механізмі, обстоює позицію, що кваліфікована юридична допомога має бути надана кваліфікованими юристами, які повинні відповідати професійним та іншим кваліфікаційним вимогам і критеріям. Зазначено, що юрист – це професіонал, який має фундаментальні та спеціальні правові знання, глибоко переконаний у винятковому призначенні права і законності для суспільства, кваліфіковано користується юридичним інструментарієм під час розв'язання юридичних проблем, захищаючи при цьому права і законні інтереси громадян. Зроблено висновок, що

саме адвокат є найважливішим суб'єктом надання кваліфікованої юридичної допомоги, професійна діяльність якого виступає однією з юридичних гарантій реалізації, захисту й охорони прав і свобод людини та громадянина.

Ключові слова: правозахисний механізм, інститут адвокатури, адвокат, професійна юридична допомога, права людини, конституція.

Гончар Д. В. Институт адвокатуры как гарантия права на получение квалифицированной юридической помощи

В статье исследуются вопросы о роли и месте института адвокатуры в правозащитной системе Украины в процессе реализации конституционного права на квалифицированную юридическую помощь. Автором рассматривается институт адвокатуры как субъект защиты прав личности в правозащитном механизме, отстаивается позиция, согласно которой квалифицированная юридическая помощь должна быть оказана квалифицированными юристами, которые должны соответствовать профессиональным и другим квалификационным требованиям и критериям. Отмечается, что юрист – это профессионал, который имеет фундаментальные и специальные правовые знания, глубоко убежден в исключительном назначении права и законности для общества, квалифицированно пользуется юридическим инструментарием при решении юридических проблем во имя защиты прав и законных интересов граждан. Делается вывод, что именно адвокат является наиболее важным субъектом оказания квалифицированной юридической помощи, профессиональная деятельность которого выступает одной из юридических гарантий реализации, защиты и охраны прав и свобод человека и гражданина.

Ключевые слова: правозащитный механизм, институт адвокатуры, адвокат, профессиональная юридическая помощь, права человека, конституция.

Gonchar D. V. Bar as a guarantee of the right to receive properly qualified legal assistance

In the article the issues about the role and place of the Bar in human rights system during the implementation by the individuals their constitutional right to receive qualified legal assistance. The author views the Bar as a subject of protection of the human rights in human rights system. He pursues positions that qualified legal assistance have to be provided by qualified lawyer. They have to meet the relevant professional requirements and criteria. It is emphasized that the lawyer is a professional who has fundamental and specialized knowledge. He completely uses judicial tools during the solving legal problems while protecting legal rights and interests at the same time. It is concluded that the advocate is the most important subject (entity) of providing with qualified legal assistance. His professional activity act as a one of legal guarantees of realization, protection and preservation of human rights and freedoms of citizens.

Key words: human rights mechanism, the Bar, advocate (attorney, counsel), qualified legal assistance, human rights, constitution.

Згідно з чинним законодавством держава надає кожному право на одержання кваліфікованої юридичної допомоги. Відповідно, вона зобов'язана забезпечувати реалізацію цього права шляхом його гарантування. Крім того, гарантування кожному права на правову допомогу є не тільки конституційно-правовим обов'язком держави, а й дотриманням взятих Україною міжнародно-правових зобов'язань відповідно до положень Загальної декларації прав людини 1948 р., Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. тощо.

Гарантії прав людини – це система загальних і спеціально-юридичних засобів та інститутів, спрямованих на сприяння реалізації прав людини, а також забезпечення їх усебічної охорони й захисту від порушень¹. Положення ст. 59 Конституції України, а саме: «Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» як юридичної гарантії можна розглядати у двох аспектах:

– як формально-юридичну гарантію, тобто закріплення права на отримання кваліфікованої юридичної допомоги в Конституції України;

– як організаційно-юридичну гарантію, коли існує й функціонує спеціальний інститут, який має забезпечити право на отримання кваліфікованої юридичної допомоги. Таким інститутом є адвокатура. На законодавчому рівні адвокатську діяльність визначено як незалежну професійну діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту (ч. 2 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»)².

На думку М. Кіпніса, конституційне право на отримання кваліфікованої юридичної допомоги гарантується не тільки створенням (інституціоналізацією) професійного співтовариства адвокатів, а й встановленням державою принципів діяльності цієї спільноти, які захищають від довільного втручання під час надання юридичної допомоги³.

Представницька діяльність у суді є одним з адвокатських повноважень у сфері надання юридичної допомоги із захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Конституційний Суд України в Рішенні у справі щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) за конституційним зверненням громадянина Голована Ігоря Володимировича роз'яснив, що конституційне право кожного на правову допомогу за своєю суттю є гарантією реалізації, захисту та охорони інших прав і свобод людини та громадянина, і в цьому полягає його соціальна значущість. Серед функцій такого права в суспільстві варто виокремити превентивну, яка не тільки сприяє правомірному здійсненню особою своїх прав і свобод, а й насамперед спрямована на запобігання можливим порушенням чи незаконним обмеженням прав і свобод людини та громадянина з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб. Крім того, Конституційний Суд України зазначає, що гарантування кожного права на правову допомогу в контексті частини другої ст. 3, ст. 59 Конституції України покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правовою допомогою належного рівня. Такі обов'язки зумовлюють необхідність визначення в законах України, інших правових актах порядку, умов і способів надання цієї допомоги⁴.

Адвокатура є професійним об'єднанням адвокатів і не входить до системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Це один з інститутів громадянського суспільства, який виконує державно значущу функцію у сфері здійснення правосуддя: захищає інтереси громадян, щоправда, не своїх членів, а необмеженого кола фізичних та юридичних осіб, які звернулися по юридичну допомогу. Отже, адвокатурі як особливому інструменту громадянського суспільства властивий публічно-правовий статус⁵.

В інституті адвокатури працюють професійні юристи – адвокати, які є професійними радниками з правових питань і надають кваліфіковану юридичну допомогу. Гарантуючи право на отримання кваліфікованої юридичної допомоги, держава встановлює професійні та інші кваліфікаційні вимоги і критерії до адвокатів.

Р. Резнік, розглядаючи особливості надання юридичної допомоги, відзначає, що кваліфікованою відповідно до світової практики може вважатися допомога, яку надають спеціалісти з права – принаймні особи, які мають юридичну освіту, при цьому вони обов'язково мають дотримуватися професійних стандартів та етичних норм (за цим здійснюється контроль)⁶.

В Україні адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю (ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

В інших державах також висувуються особливі вимоги до адвокатів як до осіб, що надають кваліфіковану юридичну допомогу. Наприклад, у Білорусі, відповідно до ст. 7 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність у Республіці Білорусь», адвокатом може бути фізична особа, яка є громадянином Республіки Білорусь, має вищу юридичну освіту, пройшла стажування та склала кваліфікаційний іспит, отримала спеціальний дозвіл (ліцензію) на здійснення адвокатської діяльності та є членом територіальної колегії адвокатів⁷.

У Франції адвокат має відповідати вимогам, встановленим ст. 11 Закону № 71-1130 від 31 грудня 1971 р.: мати французьке громадянство або громадянство держави – члена Європейського Союзу чи держави – сторони угоди про Європейський економічний простір; диплом магістра права першого ступеня або еквівалентний цьому диплом; сертифікат про присвоєння статусу адвоката⁸. При цьому особа, яка претендує на отримання статусу адвоката, не повинна бути суб'єктом дій, що дають підставу для кримінального переслідування за вчинення діянь, які суперечать честі, порядності чи моральності, або застосування дисциплінарних чи адміністративних санкцій. Для отримання сертифіката про присвоєння статусу адвоката потрібно скласти відповідний іспит, що неможливо без проходження спеціального навчання в регіональному центрі професійної освіти або в школі професійного створення колегій адвокатів. Проходження навчання у цих освітніх закладах є обов'язковим. Сертифікат підтверджує успішне проходження навчання та готовність особи здійснювати адвокатську діяльність⁹.

Однією з гарантій надання кваліфікованої юридичної допомоги адвокатами є безпосередньо самі гарантії адвокатської діяльності. Зокрема, відповідно до ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються та охороняються Конституцією України, цим Законом та іншими законами, зокрема: забороняються будь-які втручання і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності; забороняється вимагати від адвоката, його помічника, стажиста, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття ад-

вокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею. З цих питань зазначені особи не можуть бути допитані, крім випадків, якщо особа, яка довірила відповідні відомості, звільнила цих осіб від обов'язку зберігати таємницю в порядку, передбаченому законом; проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися виключно з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя; забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності; адвокату гарантується рівність прав з іншими учасниками провадження, дотримання засад змагальності і свободи в наданні доказів та доведенні їх переконливості; життя, здоров'я, честь і гідність адвоката та членів його сім'ї, їх майно перебуває під охороною держави, а посягання на них зумовлюють відповідальність, передбачену законом; адвокату гарантується право на забезпечення безпеки під час участі у кримінальному судочинстві в порядку, встановленому законом; забороняється залучати адвоката до конфіденційного співробітництва під час проведення оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, якщо таке співробітництво буде пов'язане або може призвести до розкриття адвокатської таємниці; забороняється втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом; забороняється внесення подання слідчим, прокурором, а також винесення окремої ухвали (постанови) суду щодо правової позиції адвоката у справі; забороняється втручання у правову позицію адвоката; не можуть бути підставою для притягнення адвоката до відповідальності його висловлювання у справі, у тому числі ті, що відображають позицію клієнта, заяви у засобах масової інформації, якщо при цьому не порушуються професійні обов'язки адвоката; забороняється ототожнення адвоката з клієнтом; дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється в особливому порядку¹⁰.

Важливою гарантією надання професійної юридичної допомоги є договір, зміст якого не може суперечити Конституції України та законам України, інтересам держави і суспільства. Також адвокату, адвокатському бюро або адвокатському об'єднанню забороняється укладати договір про надання правової допомоги у разі конфлікту інтересів.

Ще однією гарантією кваліфікованості юридичної допомоги є можливість зупинення права на заняття адвокатською діяльністю з дня прийняття кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури рішення про невиконання або неналежне виконання адвокатом своїх професійних обов'язків; систематичне або грубе одноразове порушення правил адвокатської етики, що підриває авторитет адвокатури України¹¹. Щоправда, для встановлення цих обставин необхідний стандарт, де було б прописано зобов'язання адвоката¹². Частково стандарти якості адвокатських послуг містяться в Правилах адвокатської етики, які встановлюють обов'язкові для кожного адвоката правила поведінки при здійсненні адвокатської діяльності, засновані на моральних критеріях і традиціях адвокатури, на міжнародних стандартах і правилах адвокатської професії, а також підстави та порядок притягнення адвоката до відповідальності¹³.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає дотримання Правил адвокатської етики як одного з основних професійних обов'язків адвоката. Відповідно до ст. 12 Закону обов'язками адвоката є:

- 1) дотримуватися присяги адвоката України та правил адвокатської етики;
- 2) на вимогу клієнта надати звіт про виконання договору про надання правової допомоги;
- 3) невідкладно повідомляти клієнта про виникнення конфлікту інтересів;
- 4) підвищувати свій професійний рівень;
- 5) виконувати рішення органів адвокатського самоврядування;
- 6) виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством та договором про надання правової допомоги.

Адвокатам забороняється:

- 1) використовувати свої права всупереч правам, свободам та законним інтересам клієнта;
- 2) без згоди клієнта розголошувати відомості, що становлять адвокатську таємницю, використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;
- 3) займати у справі позицію всупереч волі клієнта, крім випадків, якщо адвокат впевнений у самообмові клієнта;
- 4) відмовлятися від надання правової допомоги, крім випадків, установлених законом¹⁴.

Аналізуючи зміст статей Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики, можна зробити висновок, що означені Правила розвинули норми Закону, оскільки в них вказано, що адвокат має виконувати свої обов'язки по захисту прав, свобод та інтересів довіритель усіма не забороненими законодавством засобами не тільки чесно, розумно і сумлінно, а ще й кваліфіковано, принципово, своєчасно й активно.

Конституційна реформа в Україні внесла деякі корективи в чинне законодавство, зокрема в Конституцію, визнавши за адвокатами певний професіоналізм у їхній діяльності. Тепер для адвокатів обов'язковими є стандарти надання кваліфікованої юридичної допомоги та інші стандарти адвокатської діяльності. Вважається, що під стандартами юридичної допомоги варто розуміти обов'язковий мінімум дій, які повинен виконати адвокат у справі в інтересах свого клієнта¹⁵. Надзвичайна важливість функціонального навантаження адвокатури вимагає від адвокатів дотримуватися високих етичних стандартів поведінки. При цьому специфіка, комплексний характер обов'язків, що покладені на адвокатуру, зумовлюють необхідність збалансування засад служіння адвоката інтересам окремого клієнта і суспільства загалом, дотримання принципів законності та верховенства права.

Отже, кваліфікована юридична допомога має бути надана кваліфікованими юристами, які повинні відповідати професійним та іншим кваліфікаційним вимогам і критеріям, адже юрист – це професіонал, який має фундаментальні та спеціальні правові знання, глибоко переконаний у винятковому призначенні права і законності для суспільства, кваліфіковано користується юридичним інструментарієм під час розв'язання юридичних проблем, захищаючи при цьому права і законні інтереси громадян. Найважливішим суб'єктом надання кваліфікованої юридичної допомоги був і є адвокат, професійна діяльність якого

виступає однією з юридичних гарантій реалізації, захисту та охорони прав і свобод людини та громадянина.

1. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 53. 2. *Про адвокатуру* та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T125076.html 3. *Китнис Н. М.* Корпоративна незалежність адвокатури як гарантія конституційного права громадян на отримання кваліфікованої допомоги // Адвокатура. Государство. Общество: сб. матер. Всерос. науч.-практ. конф. 2004–2005 гг. Москва, 2006. С. 98. 4. *Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу)* / Справа № 1-23/2009 від 30 вересня 2009 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KS09075.html 5. *Яковлев В. Ф.* Правовое государство: вопросы формирования. Москва: Статут, 2012. 488 с. 6. *Резник Г. М.* К вопросу о квалифицированном содержании понятия «квалифицированная юридическая помощь» // Адвокат. 2007. № 4. С. 25–27. 7. *Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь*. URL: <http://pravo.by/pravovayainformatsiya/normativnye-dokumenty> 8. *Le Journal officiel de la République française* // Legifrance. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/> 9. *Терела Е. А.* Правовые основы как причина устойчивости структуры института адвокатуры Франции // Бизнес в законе. Экономико-юридический журнал. 2008. № 2. С. 294–296. 10. *Про адвокатуру* та адвокатську діяльність: Закон України. 11. Там само. 12. *Мельниченко Р. Г.* Стандарты качества адвокатских услуг // Адвокатская практика. 2010. № 5. С. 26–30. 13. *Правила адвокатської етики*: затверджені Звітньо-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. / Національна асоціація адвокатів України URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS28627.html 14. *Про адвокатуру* та адвокатську діяльність: Закон України. 15. *Мельниченко Р. Г.* Минимальные стандарты качества адвокатских услуг // Право и экономика. 2010. № 6. С. 59–63.

Gonchar D. V. Bar as a guarantee of the right to receive properly qualified legal assistance

The legal profession is considered as a guarantee of the right to receive properly qualified legal assistance. It is emphasized that the Bar is a professional association of advocates and it is not a part of public authorities and local authorities. It is the one of the Civil Society institutes that carries out important authority function in the implementation of justice. It protects the interests of the citizens, unlimited circle of juridical and physical persons, who requested the legal assistance. So, the Bar has a public law status as it presents itself a special instrument of civil society. It is said that in the institute of legal profession qualified lawyers-advocates work. They are professional advisers for legal issues and provide with qualified legal assistance. By guaranteeing the right to receive qualified legal assistance, the state establishes the professional and qualification requirements (criteria's) for advocates.

According to international practice, the aid can be considered as qualified if it is provided by legal experts. At least they have a legal education. They have to maintain the professional standards and ethical guidelines (that is controlled). In Ukraine an advocate can become a physical person, who has a completed legal higher education, speaks the national language, has a record of service of law not less than 2 years, passed the proficiency examination, completed the internship (except the cases prescribed by law), brought an oath of an advocate of Ukraine, received a certificate in legal practice and advocacy. (art. Number 6 of the Ukrainian law "About the Bar and advocacy").

One of the guarantees of providing a qualified legal assistance by advocates is the guarantee of advocacy itself. In particular, according to the article number 23 of Ukrainian Law "About the Bar and advocacy", advocate's professional rights, honor and dignity are guaranteed by the Constitution of Ukraine, by this law and others. Inter Alia, any interference and obstruction in advocacy are prohibited; it is prohibited to require counsel, his deputy, intern, the person, who is in labor relations with counsel, on which the legal practice and advocacy was suspended or terminated. One more guarantee of the legal assistance's qualification is an opportunity to stop the legal practice and advocacy from the day of adopting the resolution about non-fulfillment or particular fulfillment the advocate's professional obligations (the resolution adopted by Disciplinary Commission); from the day of adopting the resolution about systematic or rude single violation of legal ethics, which undermine the authority of Ukrainian Bar (the resolution adopted by Disciplinary Commission).

Key words: human rights mechanism, the Bar, advocate (attorney, counsel), qualified legal assistance, human rights, constitution.

УДК 349.2

Б. М. ЖАРИК,
аспірант

ПОНЯТТЯ ТРУДОВОГО КОНФЛІКТУ ТА ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

У статті розглядаються наукові підходи до розкриття поняття «трудовий конфлікт». Виокремлені розмежування в поняттях «трудовий конфлікт» і «трудовий спір». На підставі проведеного дослідження виокремлені основні характеристики трудового конфлікту та проаналізовані основні причини його виникнення.

Ключові слова: трудове право, конфлікт, соціальний конфлікт, трудовий конфлікт.

Жарик Б. М. Понятие трудового конфликта и причины его возникновения

В статье рассматриваются научные подходы к раскрытию понятия «трудовой конфликт». Выделены разграничения в понятиях «трудовой конфликт» и «трудовой спор». На основании проведенного в статье исследования выделены основные характеристики трудового конфликта и проанализированы основные причины его возникновения.

Ключевые слова: трудовое право, конфликт, социальный конфликт, трудовой конфликт.

Zharyk B. M. Definition of labor conflict and causes of its origin

The article deals with scientific approaches to articulation the concept "labor conflict". Highlighted delineations between definitions "labor conflict" and "labor dispute" Based on made investigation, defined main characteristics of labor conflict and causes if its origin.

Key words: labor law, conflict, social conflict, labor conflict.

На сучасному етапі становлення та розвитку Української держави, відновлення зростання національної економіки та як результат підвищення добробуту суспільства можливе виключно за наявності соціального миру та порозуміння, а також високої продуктивності праці. Досвід країн Європейського Співтовариства в галузі розробки та застосування правових норм, що сприяють покра-